

Секція: Проблеми мікроекономіки

Іванченко Віталій Євгенович

аспірант кафедри обліку і аудиту

Інституту банківських технологій та бізнесу

ДВНЗ «Університет банківської справи»

м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМАТИКА БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

The problem of sustainable development - one of the most relevant in the modern world. She dealing with world leaders, she devoted hundreds of governmental and intergovernmental programs, it is many years in the agenda of influential international organizations.

Проблема сталого розвитку – одна з найбільш актуальних у сучасному світі. Нею опікуються світові лідери, їй присвячені сотні урядових і міжурядових програм, вона вже багато років стоїть у порядку денному найвпливовіших міжнародних організацій.

Актуальність проблеми

Під кінець минулого та на початку нинішнього століття Організація Об'єднаних Націй розгорнула наполегливу діяльність з цієї проблематики. Були проведені такі важливі заходи, як всесвітні конференції, спеціальні сесії Генеральної Асамблеї ООН, зустрічі на найвищому рівні представників практично всіх країн світу. Проблема сталого розвитку перетворилася на важливу складову внутрішньої та зовнішньої політики багатьох держав на різних континентах.

Про її не лише політичну а й наукову актуальність свідчить та увага, яка приділяється сталому розвитку у науковому середовищі. Ведуться масштабні наукові дослідження, написані та перекладені різними мовами тисячі наукових звітів, фундаментальних монографій і навчальних

посібників, проблемних статей і популярних брошур. Сучасні методи обробки інформації з використанням комп’ютерної техніки і новітнього програмного забезпечення дають можливість значно розширити моніторинг природних та суспільних процесів, зробити його більш повним, оперативним, а головне – комплексним, і на цій основі моделювати сучасний і подальший розвиток біосфери, людини, людства.

Слід зазначити важливу особливість проблеми сталого розвитку. Її гострота не спадає з часом, а навпаки – зростає. І це за умов тієї великої уваги, що приділяється їй в усьому світі урядами, громадськими організаціями, вченими, пересічними людьми. Це свідчить, що заходи, які вживаються світовою спільнотою для її розв’язання, не є досить ефективними, а ресурси, що виділяються для цього – недостатні. Схоже, що зусилля світової співдружності у напрямі реалізації сталого розвитку неадекватні загрозам, що продукуються подальшим поступом людської цивілізації. Потрібна зміна самої парадигми розвитку, що сформувалася вже в далекому минулому і не відповідає сучасним реаліям, до яких перш за все відноситься глибина та швидкість змін умов життєдіяльності людини. Інноваційний світ потребує інноваційних підходів до визначення фундаментальних засад його сучасного розвитку.

Поняття сталого розвитку

Виходячи з матеріалів Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (1992 р.), *сталий розвиток* – це такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби сучасності, не ставлячи під загрозу здатність наступних поколінь задовольняти свої власні потреби.

Якщо сказати дещо спрощено, сталий розвиток суспільства можна характеризувати як такий, за якого людина не робить значної шкоди природним системам, і вони встигають себе відновити. Тобто – це розвиток, який можна розглядати не лише як підтримуваний, а й як такий, що підтримує. Через зазначені вище негативні аспекти людської

життєдіяльності природа суттєво потерпає, стає залежною від діяльності людини і вже не може обійтися без її підтримки.

Водночас слід зауважити, що значна частина фахівців в Україні вважає більш вдалим перекладом з англійської та більш адекватним за змістом словосполучення «збалансований розвиток». Воно присутнє в публікаціях та офіційних документах і вживається як синонім словосполучення «сталий розвиток».

Чинники сталого розвитку

Разом з поширенням використання терміну «сталий розвиток», у поняття «сталий розвиток суспільства» поглиблюється змістовно і вживається у більш широкому галузевому та територіальному контексті. *Три складові* сталого розвитку (*економіка, екологія, соціум*) розглядаються під кутом зору забезпечення сталості їхнього власного внутрішнього розвитку, збалансованості внутрішніх складових. Наприклад, сталий економічний розвиток, сталий екологічний розвиток, сталий розвиток галузей, підприємств, регіонів громад, міст, сіл тощо.

Можливості держави щодо їх успішної реалізації як на національному, так і на регіональному рівнях визначаються в основному трьома групами чинників.

Перша, найважливіша, пов'язана з рівнями розвитку економічного і науково-технічного потенціалів держави. Сьогодні підприємства, об'єднання, фірми, цілі регіони, навіть якщо вони бажають розв'язати екологічні проблеми, здебільшого відчують гостру нестачу фінансових ресурсів не лише для вдосконалення техніко-технологічних процесів, впровадження принципово нових екологобезпечних засобів виробництва, а й для будівництва та реконструкції очисних споруд, застосування прогресивних способів і методів очищення відходів виробництва тощо.

Друга група чинників включає показники виробництва та якості вітчизняного екологічного обладнання, екологобезпечних технічних

засобів і технологій. Саме їх дефіцит в Україні стримує інвестування природоохоронних програм і окремих заходів. Тому деякі підприємства і галузі не можуть використати навіть ті незначні кошти, що виділяються на охорону природи і вдосконалення природокористування, на поліпшення відтворення природних ресурсів, запровадження екологічнобезпечних, ресурсо - та енергозберігаючих технологій.

Третя група чинників, які характеризують обсяги затрат на екологію, оздоровлення природи і переведення економіки на модель сталого розвитку, - це застосування принципово нового макроекономічного механізму регулювання соціально-економічних процесів у державі для розв'язання ресурсо-екологічних проблем, а також нових підходів і методів оцінки економічної ефективності витрат на ці заходи. До речі, досі побутує точка зору, ніби інвестиції в екологію виправдані лише тоді, коли ефект від зменшення економічної шкоди, зумовленої забрудненням або деградацією природного середовища, перевищує сукупні затрати. Такий підхід сьогодні неприйнятний, особливо зважаючи на те, що методологія та методи визначення збитків надто недосконалі й мають істотні недоліки. При цьому необхідно враховувати насамперед ту шкоду, якої зазнають внаслідок забруднення і погіршення якості довкілля трудові ресурси, трудовий потенціал суспільства і здоров'я людини. Жодні економічні вигоди не можна визнати доцільними, якщо зростають показники захворюваності, інвалідності та смертності населення, погіршується його фізичне і психічне здоров'я.

Стратегія сталого розвитку (ССР)

Існує два основних визначення ССР. За версією Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) стратегія сталого розвитку – це *"скоординований набір процесів аналізу, дискусій, навчання, планування та інвестицій, що формуються шляхом участі та постійного вдосконалення й інтегрують економічні, соціальні та екологічні цілі*

суспільства, шукаючи компроміси там, де це неможливо" [2, р. 8]. У документі, підготованому Комісією ООН із сталого розвитку для Всесвітнього саміту 2002 року, зазначається: "Національна стратегія із сталого розвитку є координований, із залученням зацікавлених осіб, інтерактивний процес міркування та дій для досягнення економічних, екологічних і соціальних цілей у збалансований та інтегрований спосіб. Процес включає аналіз ситуації, формулювання політики та плану дій, впровадження, моніторинг і регулярний перегляд. Це циклічний та інтерактивний процес планування, участі та дій, в яких наголос робиться на управлінні процесами у напрямку цілей сталості, а не на розробці плану як кінцевого результату" [3, р. 8].

Отже, за наведеними визначеннями двох провідних міжнародних організацій стратегія сталого розвитку розуміється не як кінцевий незмінний продукт, а інтерактивний процес, що базується на повторюваних циклах аналізу прийняття рішень, плануванні, впровадженні, перегляді тощо, який не може бути одноразовим завданням. В ідеалі ССР має поєднати довгостроковий орієнтир із середньостроковими завданнями та короткостроковими діями і, з одного боку, бути певними рамками для прийняття рішень, а з іншого, планом дій із конкретними цілями та часовими межами.

До 2015 року єдиним документом, який законодавчо «визначав стратегію і шляхи розв'язання глобальних та загальносуспільних проблем в Україні з метою забезпечення сталого розвитку» – була постанова Кабінету Міністрів України 2003 року «Про затвердження Комплексної програми реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003-2015 роки». Проте вона аж ніяк не є національною стратегією сталого розвитку у форматі, передбаченому всесвітніми самітами минулих років. А тому виникає потреба проаналізувати вдалий зарубіжний досвід щодо розроблення та

впровадження ССР з метою обґрунтування можливих рекомендацій для України.

Проте, у 2015 році ця постанова втратила чинність, і Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 було схвалено «Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020"».

Метою Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі.

Цілі сталого розвитку (ЦСР). Глобальне бачення (ООН)

У вересні 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку відбувся Саміт ООН для прийняття Порядку денного в галузі розвитку на період після 2015 року (далі – Саміт). Саміт розглядається світовою спільнотою як подія історичного значення. Проблематика Саміту охоплювала всі аспекти соціально-економічного розвитку, конкурентоспроможності країн, екологічної та енергетичної безпеки, глобального партнерства для розвитку, а обсяг ґрунтовної підготовчої роботи не мав прецедентів в історії.

Після Саміту перед країнами членами ООН постали нові завдання адаптації визначених на глобальному рівні цілей та їх моніторингу. В Україні також розпочалась робота зі встановлення цілей сталого розвитку на 2016-2030 роки, відповідних завдань та показників для моніторингу досягнення цілей.

Для досягнення Цілей Сталого Розвитку на національному рівні Україна здійснюватиме нові програми і проекти, які на практиці забезпечать макроекономічну стабільність, екологічний баланс та соціальну згуртованість. ЦСР служитимуть в якості загальної основи для подальших перетворень в Україні», - саме так зазначив Президент України Петро Порошенко у своєму виступі на Саміті ООН з Порядку денного в галузі розвитку на період після 2015 року, який відбувся в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН, і під час якого було надано загальне бачення

нових орієнтирів розвитку до 2030 року та визначено 17 Цілей сталого розвитку.

Щодо сталого розвитку в банківському секторі, з точки зору регулятора, слід відзначити, що сталий розвиток банківської системи за всіма напрямками – є найголовнішим *третім* етапом перебудови банківської системи (три етапи – очищення, перезавантаження та сталий розвиток) згідно політики Національного банку України.

Першу стадію реформи банківського сектору – очищення, закінчено у 2015 році. Саме до цього часу 35 найбільших банків, які пройшли в 2014 році стрес-тестування, були докапіталізовані. По суті, було практично закінчено очищення банківської системи від тих банків, які мали системні ризики. Крім того, з цього моменту було розпочато перезавантаження банківської системи – це *другий* етап реформи. Цей етап передбачає поступове зняття обмежень на ринку депозитів фізичних осіб, а згодом і на валютному ринку. Також передбачене зниження ставки рефінансування, як тільки інфляція стане контрольованою. Крім того, на даному етапі заплановано посилення рівня корпоративного управління в банках та рівня управління ризиками.

Крім того, щоб бути повноцінними партнерами на світовому фінансовому ринку, орієнтиром для українських банків має стати стратегічний підхід до *корпоративної соціальної відповідальності*, що забезпечує перетворення соціальної і екологічної відповідальності в інструмент управління ризиками та підвищення конкурентоспроможності банку.

Висновки

Отже, однією з надзвичайно важливих, якщо не ключових, проблем є розробка принципово нової ресурсо-екологічної стратегії соціально-економічного розвитку держави в цілому, конкретного регіону та області, визначення національних, регіональних і місцевих пріоритетів під час

переведення народногосподарського комплексу на модель сталого функціонування.

В основу такої стратегії слід покласти:

- пріоритет екології над економікою, ресурсо-екологічних критеріїв, показників і вимог над економічними;
- раціональне поєднання ринкових і державних економічних та адміністративних інструментів і важелів регулювання ресурсо-екологічних відносин, тобто взаємин між суспільством і природою;
- оптимальне та взаємоузгоджене застосування методів галузевого і територіального управління природокористуванням й охороною навколишнього природного середовища, перенесення центру ваги та відповідальності за розв'язання ресурсо-екологічних проблем на місцеві органи влади й управління;
- інтеграція ресурсо-екологічного та економічного підходів до розвитку і розміщення продуктивних сил у єдиний еколого-економічний підхід шляхом розробки та застосування у господарській діяльності еколого-економічних нормативів.

У реалізації стратегії сталого розвитку важлива роль належить державному регулюванню, спрямованому на створення ефективної інноваційної технології, подальше зростання економіки і забезпечення сприятливих умов для господарської діяльності й досягнення якісно нового технологічного укладу в усіх галузях економіки з використанням новітніх досягнень науки, формування сприятливого інвестиційного клімату в сфері науки та інноваційної діяльності, зміцнення якісно нових відносин між державою, громадянами і суспільством. Держава при цьому має виступати інтегратором соціально-економічних процесів.

Таким чином, стратегічні напрями розвитку соціогуманітарної сфери в цілому, її окремих галузей мають стати головним чинником формування сталого розвитку в Україні.

Список використаних джерел:

1. Данилишин Б. Розроблення національних стратегій сталого розвитку :корисний досвід для України / Б. Данилишин, О. Маслюківська // Механізм регулювання економіки. — 2008. — № 3. — С. 27.
2. OECD/DAC. *Strategies for Sustainable Development: Practical Guidance for Development Cooperation*. – OECD: Paris, 2001. 73 p. Режим доступу: <http://www.oecd.org/dataoecd/34/10/2669958.pdf>.
3. Swanson D, Pinter L, Bregha F, Volkery A, Jacob K. *National Sustainable Development Strategies*. – IISD-Stratos-Environment Policy Research Centre of the Free University of Berlin-Deutsche Gesellschaft fur Technische Zusammenarbeit Winnipeg, 2005. 72 p. Режим доступу: http://www.un.org/esa/sustdev/natlinfo/nsds/egm/crp_10.pdf
4. Куценко В. Стратегія сталого розвитку крізь призму соціогуманітарної сфери / В. Куценко // Вісник НАН України. — 2012. — № 1. — С. 79–88.
5. Про затвердження Комплексної програми реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003-2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. № 634 / Офіційний вісник України. — 2003. — №18-19. — С. 116-125.
6. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020": Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 / Офіційний вісник України. — 2015. — №2. — С. 8.